



ARCHEOLOGIENOTA HASSELT – GRAAF DE BRIGODESTRAAT



J. CLAESEN, B. VAN GENECHTEN,
G. VERBELEN, E. DIRIX, A. SYS,
E. AUDENAERT, K. BOUCKAERT, E.
KEERSMAEKERS & A. DOUCET

NOVEMBER 2017 –
JUNI 2018

Titel

Archeologienota zonder ingreep in de bodem. Hasselt – Graaf de Brigodestraat

Auteur(s)

Jan Claesen, Ben Van Genechten, Giel Verbeelen, Evelien Dirix, Annelien Sys, Evelien Audenaert,
Kevin Bouckaert, Emma Keersmaekers en Alexander Doucet

Opdrachtgever

Hred bvba
Sasput 14
3500 Hasselt

Projectnummer

2017J60

Plaats en datum

Kortenaken, juni 2018

Reeks en nummer

ARCHEBO rapport 2017J60
ISSN 2034-5615

© 2017 ARCHEBO bvba

ARCHEBO aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijke toestemming van de opdrachtgever.

INHOUD

1	Inleiding	4
1.1	<i>Algemeen</i>	<i>4</i>
1.2	<i>Beschrijving onderzoeksopdracht</i>	<i>4</i>
1.3	<i>Doelstellingen</i>	<i>7</i>
1.4	<i>Randvoorwaarden.....</i>	<i>7</i>
1.5	<i>Onderzoeksvragen</i>	<i>7</i>
2	Huidige & toekomstige situatie	8
2.1	<i>Huidige situatie</i>	<i>8</i>
2.2	<i>Toekomstige situatie</i>	<i>9</i>
3	Bureauonderzoek	11
3.1	<i>Landschappelijke & bodemkundige situering</i>	<i>11</i>
3.2	<i>Archeologische en erfgoedkundige data.....</i>	<i>16</i>
3.3	<i>Historiek en cartografische bronnen.....</i>	<i>17</i>
3.4	<i>Archeologische verwachting</i>	<i>23</i>
4	Resultaten bureauonderzoek	24
4.1	<i>Algemeen</i>	<i>24</i>
4.2	<i>Beantwoording onderzoeksvragen</i>	<i>24</i>
4.3	<i>Samenvatting / assessment bureauonderzoek</i>	<i>25</i>
4.4	<i>Programma van maatregelen.....</i>	<i>26</i>
5	Bibliografie	27
6	Figurenlijst.....	28
7	Plannenlijst.....	29

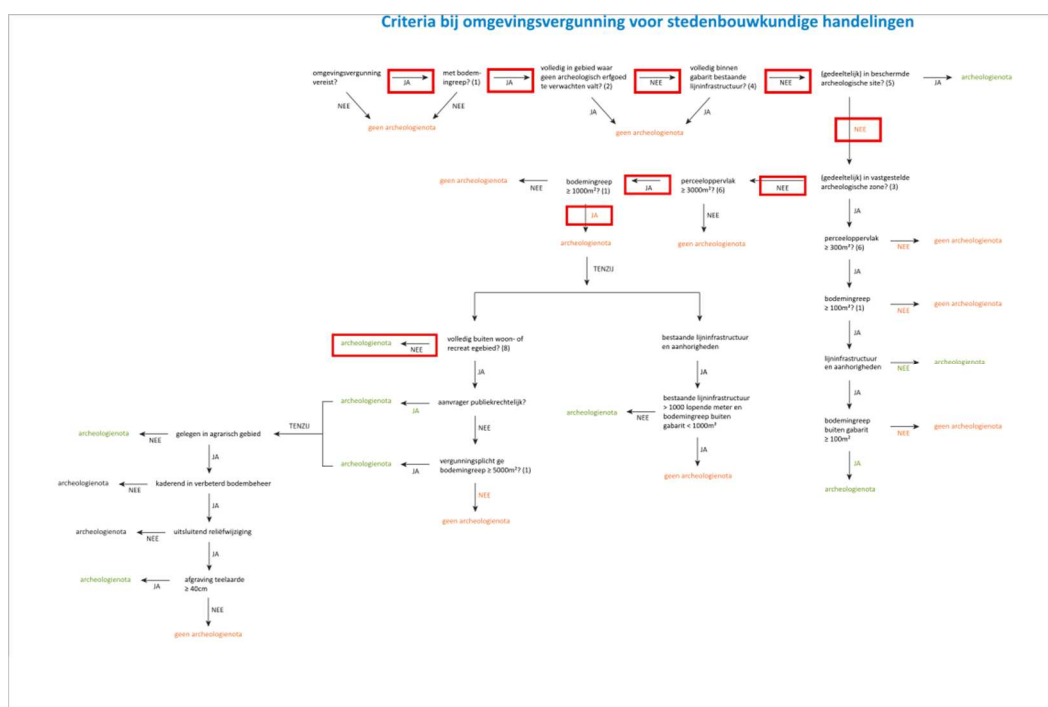
1 INLEIDING

1.1 ALGEMEEN

Bij het aanvragen van een omgevingsvergunning kan het zijn dat het toevoegen van een archeologienota aan de aanvraag verplicht wordt gesteld. De archeologienota wordt geschreven door een erkend archeoloog en bevat de resultaten van een archeologisch vooronderzoek en een advies voor vrijgave of eventueel vervolgonderzoek.

Het toevoegen van een archeologienota aan een omgevingsvergunning is afhankelijk van een aantal criteria:

- De totale oppervlakte van de percelen
- De oppervlakte van de geplande bodemingrepen
- De ruimtelijke bestemming van het terrein
- De ligging van het terrein binnen of buiten een archeologische zone of de site volgens de inventaris



Figuur 1: Criteria bij omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen

1.2 BESCHRIJVING ONDERZOEKSOPDRACHT

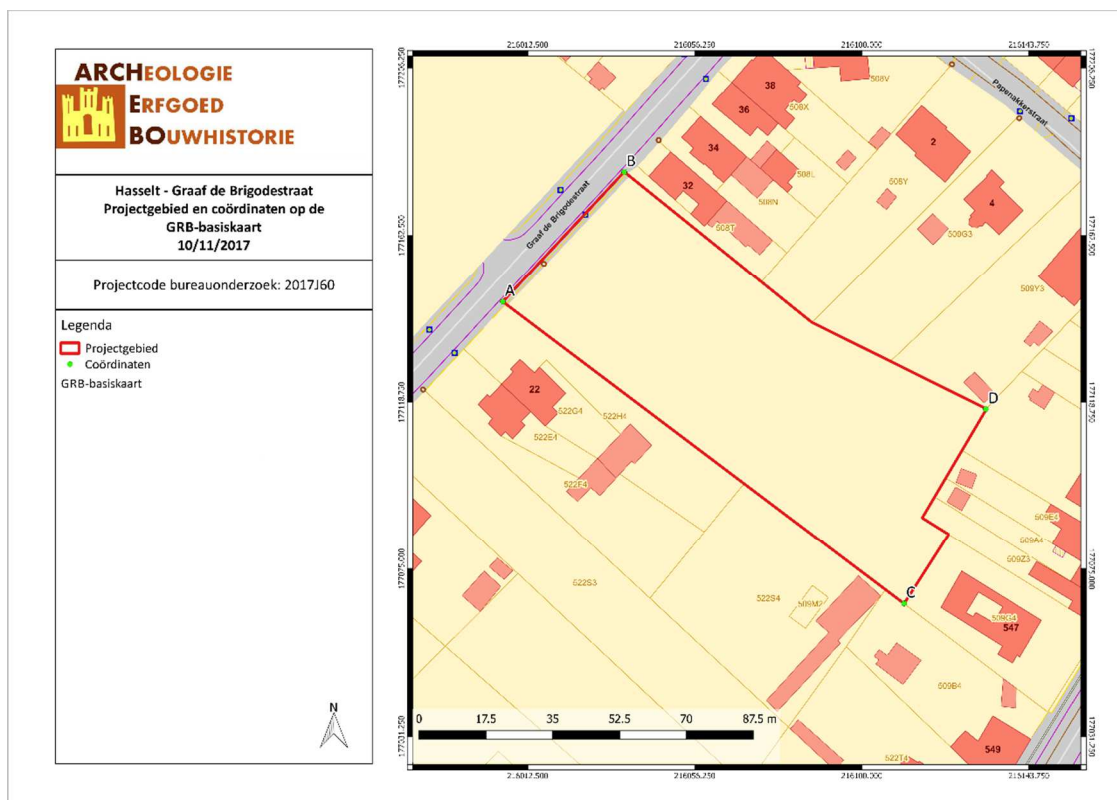
Naar aanleiding van een stedenbouwkundige aanvraag heeft ARCHEBO bvba in opdracht van Hred bvba een archeologienota opgemaakt voor het projectgebied aan de Graaf de Brigodestraat, tussen de huisnummers 22 en 32, gelegen in Sint-Lambrechts-Herk (Hasselt), in de provincie Limburg. Op het terrein zal door de opdrachtgever een nieuw gebouw geplaatst worden, met negen appartementen en 31 assistentiewoningen. Op het gelijkvloers worden deze voorzien van een terras. Daarnaast komt op het gelijkvloers ook een fietsenstalling, een polyvalente ruimte en de wooneenheden worden voorzien van een gemeenschappelijke hal met trappen en liften. Ten noorden van het gebouw komen 13 parkeerplaatsen en de in- en uitrit voor de ondergrondse parking. Het gebouw wordt grotendeels onderkelderd. Het projectgebied is ca. 5 763,72 m² groot.

Aangezien de aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning na 1 juni 2016 werd ingediend, is een archeologienota evenwel vereist, zoals vastgelegd in het Onroerenderfgoeddecreet (art. 5.4.1, 5.4.2,

5.4.8 en 5.4.9). Het bureauonderzoek werd uitgevoerd in november 2017 – juni 2018 onder leiding van erkend archeoloog Jan Claesen. Contactpersoon bij de opdrachtgever Hred bvba was dhr. Thomas Houben. In de onderhavige archeologienota worden de locatie van het terrein en de reeds uitgevoerde werken geanalyseerd. Deze informatie wordt samen met de resultaten van een archeologisch bureauonderzoek bestudeerd.

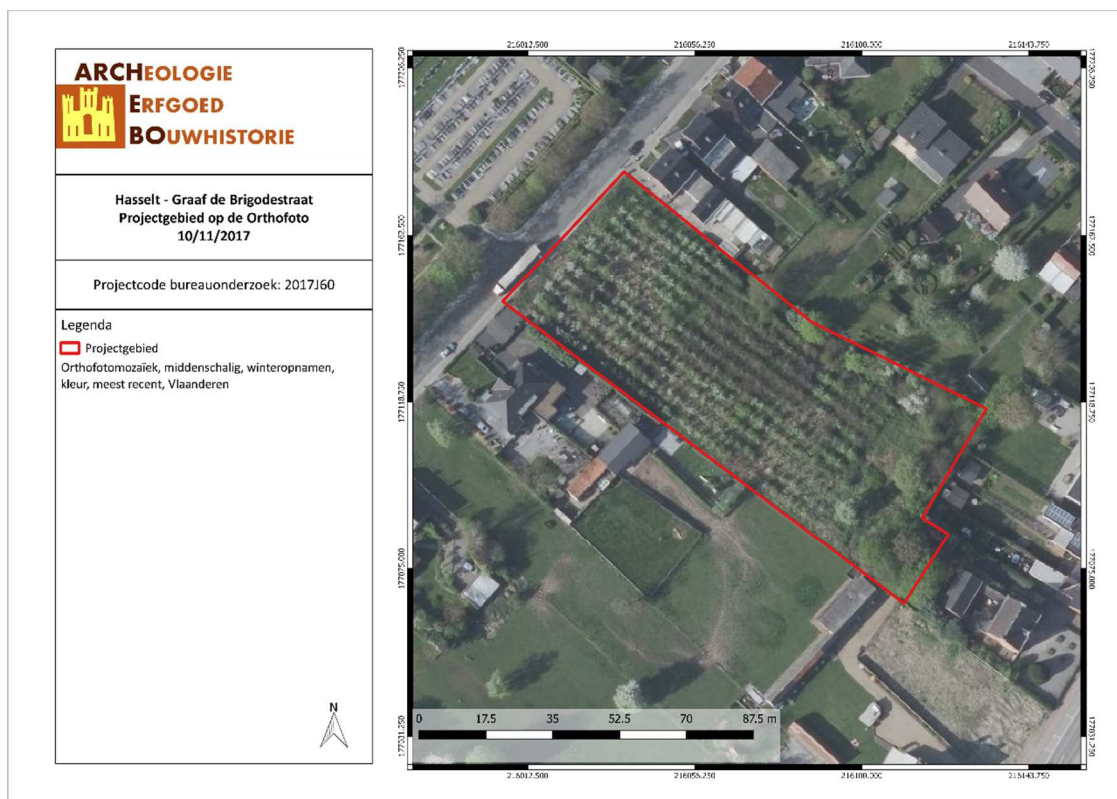
Administratieve fiche	
Naam site:	Hasselt – Graaf de Brigodestraat
Onderzoek:	Archeologienota zonder ingreep in de bodem
Ligging:	Limburg, Hasselt, deelgemeente Sint-Lambrechts-Herk, Graaf de Brigodestraat, zonder huisnummer (tussen huisnummer 22 en 32)
Kadaster:	Limburg, afdeling 10 (Sint-Lambrechts-Herk), sectie B, perceelnummer 509H4
Coördinaten:	A X 216005,950
	Y 177145,039
	B X 216037,742
	Y 177179,108
	C X 216111,020
	Y 177065,952
	D X 216132,448
	Y 177116,925
Opdrachtgever:	Hred bvba Sasput 14 3500 Hasselt
Uitvoerder:	ARCHEBO bvba
Projectcode bureauonderzoek:	2017J60
Projectleiding:	Jan Claesen
Erkenningsnummer projectleiding:	OE/ERK/Archeoloog/2015/00014
Bewaarplaats archief:	Hred bvba
Grootte projectgebied:	Ca. 5 763,72 m ²
Uitvoeringsperiode:	November 2017 – juni 2018
Reden van de ingreep:	Bouw van 31 assistentiewoningen en 9 appartementen, boven- en ondergrondse parking, 2 fietsenstallingen en een polyvalente ruimte
Wetenschappelijke vraagstelling:	Het doel van deze archeologienota is een archeologische evaluatie van het terrein, de geplande werken en impact op het bodemarchief.
Termen Thesauri:	Bureauonderzoek, verstoring, stedenbouwkundig, kelder, woongebied

De onderstaande GRB-kadasterkaart en de Orthofoto tonen het projectgebied op de meest recente stadskarten en luchtfoto's.



HAGR/17/11/10/1 - Digitale aanmaak

Figuur 2: Situering van het projectgebied en de coördinaten op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2017)



HAGR/17/11/10/2 - Digitale aanmaak

Figuur 3: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2017)

1.3 DOELSTELLINGEN

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden verplicht deze waarden te behoeden en te beschermen voor beschadiging en vernieling. In het licht van de bestaande wetgeving heeft de opdrachtgever beslist eventuele belangrijke archeologische waarden te onderzoeken voorafgaande aan de werken. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Onderdeel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen vernietigd worden, is een archeologisch onderzoek nodig. Er wordt een bureauonderzoek uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het projectgebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het projectgebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het projectgebied, zal de bodem onderzocht worden op gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren.

Deze archeologienota dient bekrachtigd te worden door het Agentschap Onroerend Erfgoed en nadien bij de aanvraag voor de bouwvergunning gevoegd te worden.

1.4 RANDVOORWAARDEN

Het betreft een uitgesteld onderzoek aangezien de opdrachtgever op dit moment nog geen eigenaar is van het terrein.

1.5 ONDERZOEKSVRAGEN

Tijdens het bureauonderzoek dienen op zijn minst onderstaande vragen beantwoord te worden:

1. *Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?*
2. *Welke info is er nog te vinden over voormalige constructies op het terrein?*
3. *Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het projectgebied verwacht worden op basis van een analyse van historisch kaart- en bronnenmateriaal?*
4. *In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?*

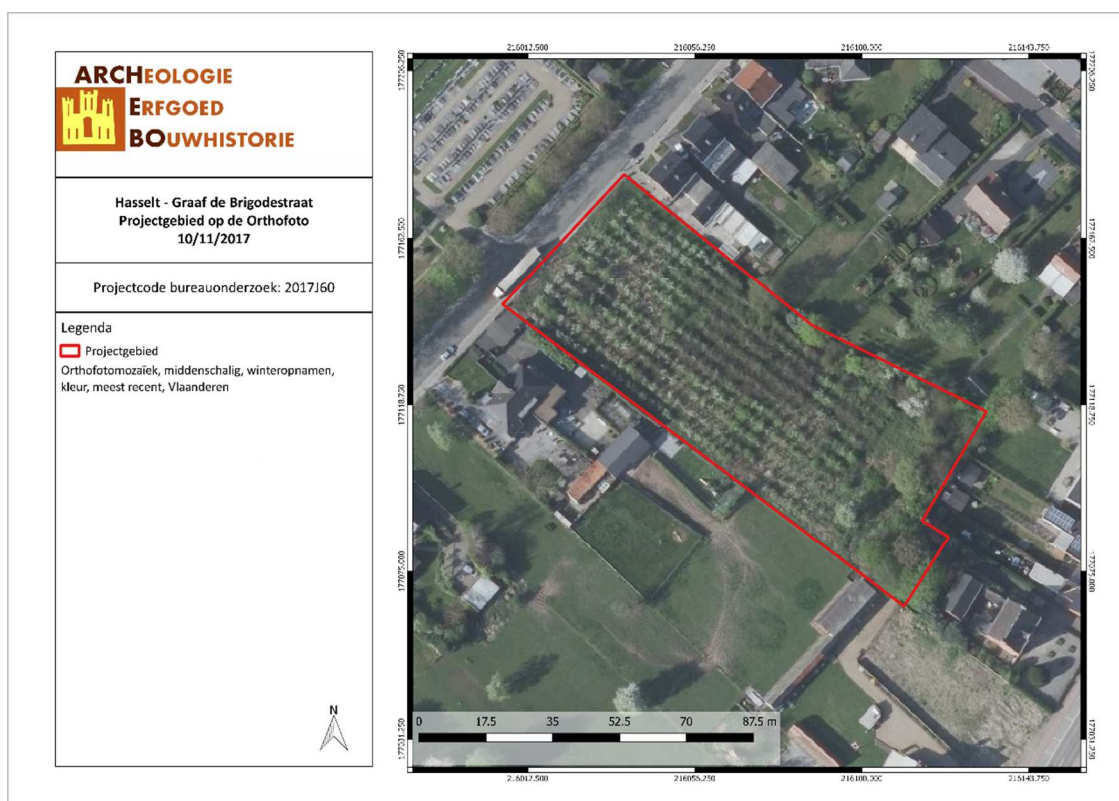
2 HUIDIGE & TOEKOMSTIGE SITUATIE

2.1 HUIDIGE SITUATIE

Het projectgebied ligt aan de Graaf de Brigodestraat, tussen de huisnummers 22 en 32, in Sint-Lambrechts-Herk, een deelgemeente van Hasselt, gelegen in de Belgische provincie Limburg. Het terrein wordt op dit moment gebruikt voor de fruitteelt. Er staan rijen fruitbomen en op het achterste (zuidoostelijk) deel van het perceel staan nog enkele bomen.



Figuur 4: Vooraanzicht van het projectgebied vanop de Graaf de Brigodestraat (Google Street View, juni 2009)



HAGR/17/11/10/3 - Digitale aanmaak

Figuur 5: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2017)

2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

Op het terrein zal door de opdrachtgever een nieuw gebouw geplaatst worden. In het gebouw komen negen appartementen en 31 assistentiewoningen, die op het gelijkvloers elk voorzien worden van een terras. Daarnaast komt op het gelijkvloers een fietsenstalling, een polyvalente ruimte en de wooneenheden worden voorzien van een gemeenschappelijke hal met trappen en liften. Ten noorden van het gebouw komen 13 parkeerplaatsen en de in- en uitrit voor de ondergrondse parking. In de kelderverdieping worden 24 bergingen voorzien, zes tellerlokalen, een afvalberging, 34 parkeerplaatsen en een tweede fietsenstalling. De kelder zal 3,05m onder het maaiveld zitten. De dikte van de funderingen is maximum 30 cm. Naast de kelderverdieping en het gelijkvloers komen nog 2 verdiepingen met wooneenheden. Het projectgebied is ca. 5 763,72 m² groot.



Figuur 6: Ontwerpplan van de kelder (D&D architecten cvba, 2018)



Figuur 7: Ontwerpplan van de gelijkvloers (D&D architecten cvba, 2018)



HAGR/18/06/18/4 - Digitale aanmaak

Figuur 8: Situering van het projectgebied op Toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2018)

3 BUREAUONDERZOEK

Het doel van de bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

In dit hoofdstuk wordt gebruik gemaakt van alle beschikbare kaarten van het plangebied, te weten de bodemkaart, geologische kaarten, bodemerosiekaart, bodemgebruikskaart en relevante historische kaarten. De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) werd gebruikt als uitgangspunt voor de bestudering van archeologische waarden in de omgeving van het plangebied.

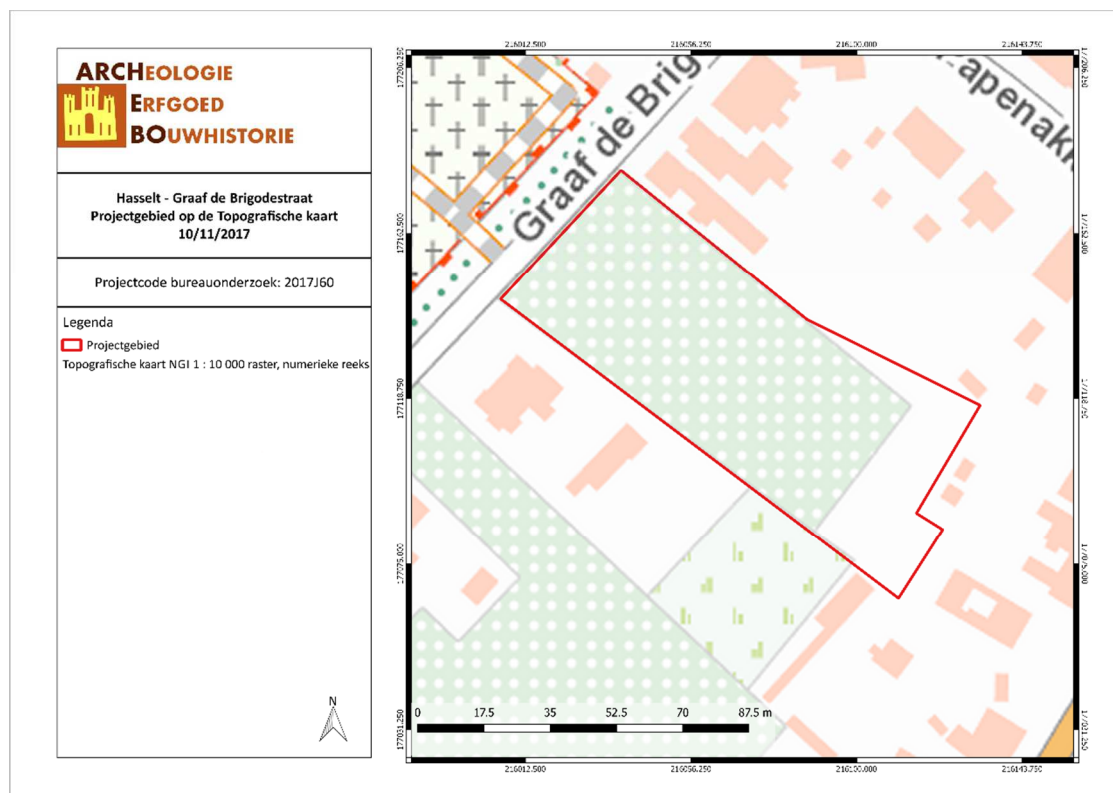
De gebruikte kaarten werden in georeferencierte vorm (Belge Lambert 1972) gebruikt in het programma QGIS. In dit programma werden de genoemde kaarten als lagen toegevoegd teneinde er de huidige en toekomstige situatie op te kunnen weergeven. Het plangebied werd bovendien op alle kaarten geploteerd om de oriëntatie op de kaarten te vergemakkelijken.

3.1 LANDSCHAPPELIJKE & BODEMKUNDIGE SITUERING

3.1.1 Topografische situering

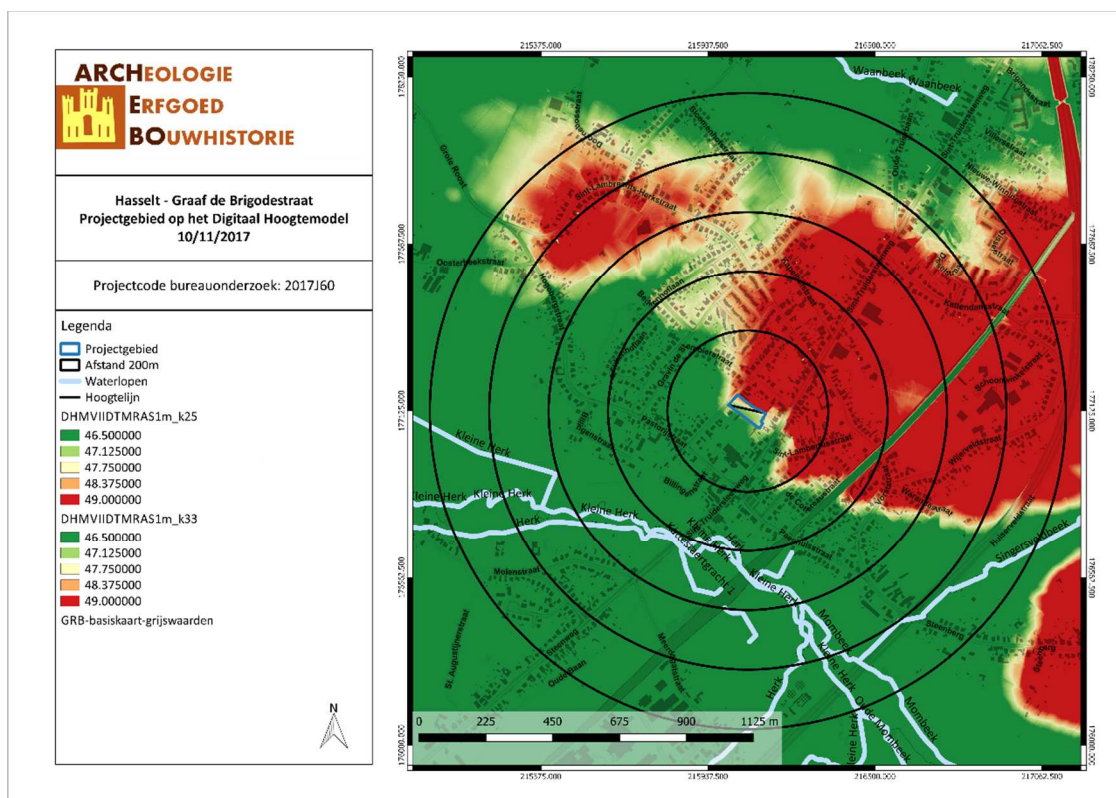
Het projectgebied ligt aan de Graaf de Brigodestraat tussen huisnummers 22 en 32 in Sint-Lambrechts-Herk, een deelgemeente van Hasselt. De gemeente Hasselt heeft meerdere deelgemeenten, namelijk Hasselt zelf, Sint-Lambrechts-Herk, Wimmertingen, Kermt, Spalbeek, Kuringen, Stokrooie en Stevoort. Hasselt wordt begrensd door de gemeenten Heusden-Zolder, Zonhoven, Genk, Diepenbeek, Kortesseem, Alken, Nieuwerkerken, Herk-de-Stad en Lummen. Het terrein ligt op een helling, op de overgang van een laagvlakte naar een plateau. Volgens het Digitaal Hoogtemodel ligt het projectgebied tussen ongeveer 46,5 en 48,5 meter boven de zeespiegel. Ca. 450m ten zuidwesten van het projectgebied stroomt de rivier Kleine Herk. De rivier vormt een grens tussen Sint-Lambrechts-Herk en de agrarische gemeente Alken. Kadastraal ligt het projectgebied in Limburg, afdeling 10 (Sint-Lambrechts-Herk), sectie B, perceelnummer 509H4.

Aangezien het projectgebied meer dan 250m verwijderd is van een natuurlijke waterloop, is voor dit terrein geen specifieke verwachting naar Steentijd.



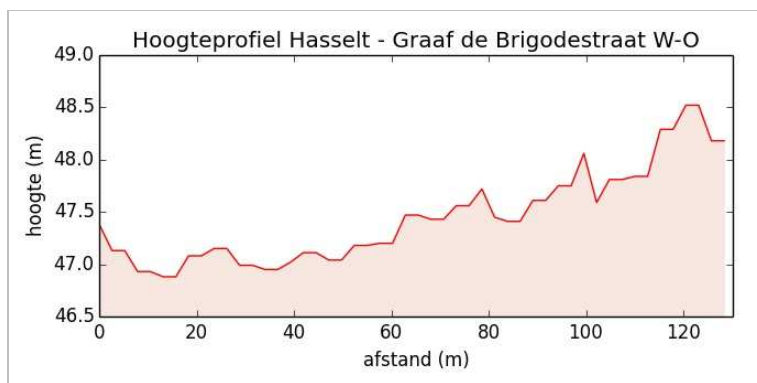
HAGR/17/11/10/5 - Digitale aanmaak

Figuur 9: Topografische kaart met situering van het projectgebied (Geopunt, 2017)



HAGR/17/11/10/6 - Digitale aanmaak

Figuur 10: Situering van het projectgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2017)

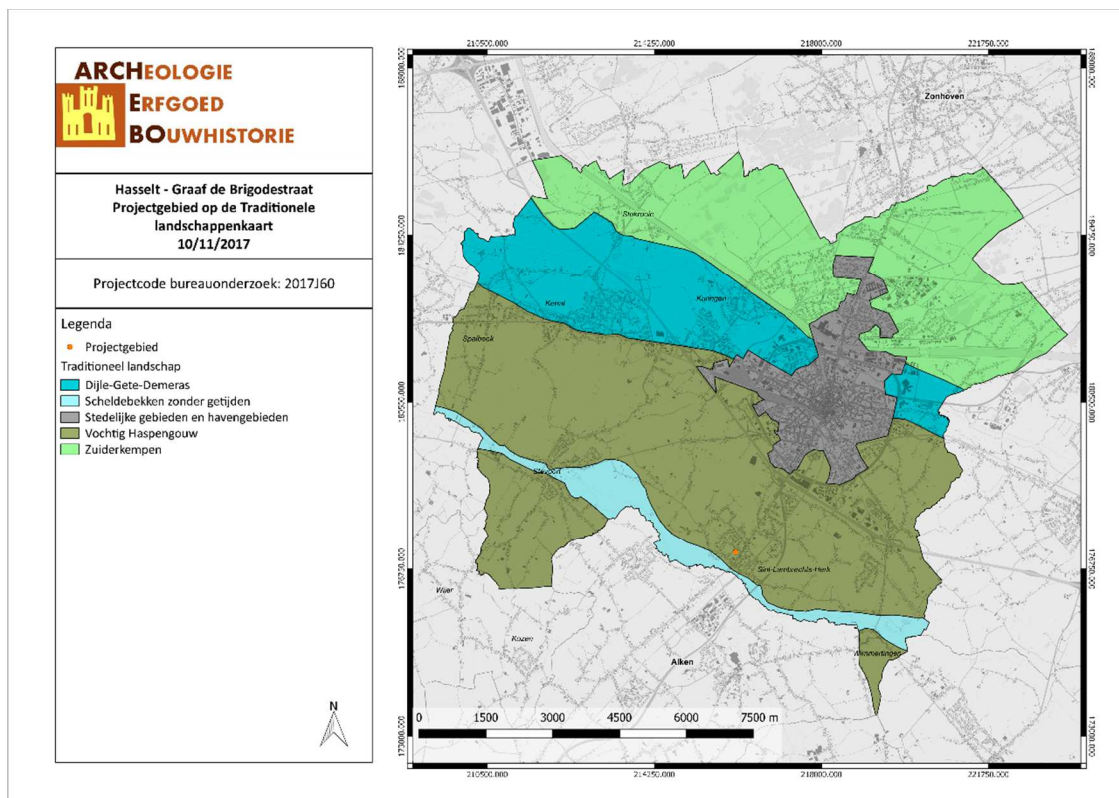


Figuur 11: Hoogteprofiel doorheen het plangebied in W-O richting (Geopunt, 2017)

3.1.2 Geologie & landschap

3.1.2.1 Fysisch geografisch

Het projectgebied is volgens de Traditionele Landschappenkaart gekarteerd als 'Vochtig Haspengouw'. Daarnaast worden andere delen van de gemeente Hasselt gekarteerd als 'Dijle-Gete-Demeras', 'Scheldebekken zonder getijden', 'Stedelijke gebieden en havengebieden' en 'Zuiderkempen'.



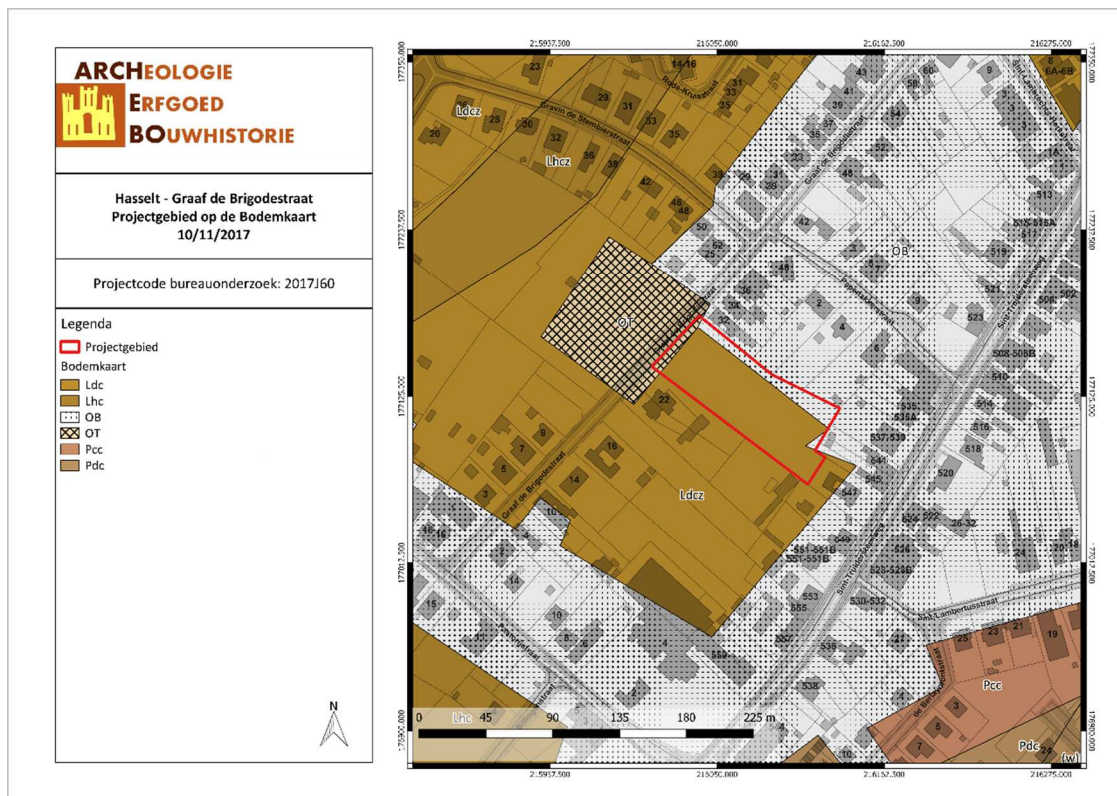
HAGR/17/11/10/7 - Digitale aanmaak

Figuur 12: Hasselt aangegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Geopunt, 2017)

3.1.2.2 Bodem, bodemkundig booronderzoek, erosie & bodemgebruik

Volgens de bodemkaart van Vlaanderen wordt het projectgebied omschreven als OT, OB en Ldcz. Aan de straatzijde, aan de noordwestelijke perceelgrens is de bodem omschreven als OT, sterk vergraven terrein. Aan de noordelijke en een deel van de oostelijke perceelgrens is de bodem gekarteerd als OB, onder bebouwing. Het grootste deel van het projectgebied wordt gekarteerd als Ldcz, een matig natte zandleemgrond met sterk gevlekte, verbrokkelde B horizont, waarbij de sedimenten lichter of grover worden in de diepte. De bouwvoor is donker grijsbruin van kleur, onder de Ap zit een bleekbruin

uitgehoogde horizont. Aan de contactzone van Ap en de textuur B komen zwakke roestverschijnselen voor. De textuur B is verbrokkeld, sterk gevlekt en heeft bruinrode en grijze vlekken door oxydo-reductieverschijnselen. Soms wordt het bodemmateriaal zwaarder of zandiger naar de diepte toe.¹

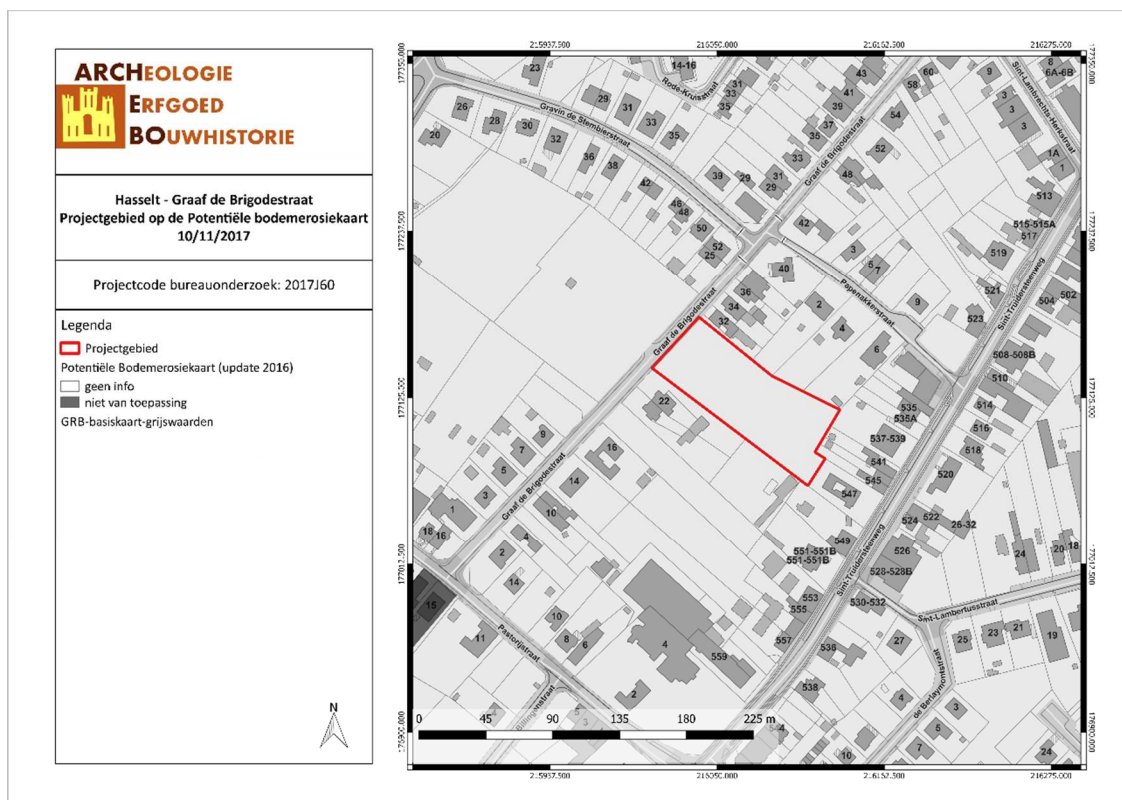


HAGR/17/11/10/8 - Digitale aanmaak

Figuur 13: Situering van het projectgebied op de bodemkaart Vlaanderen (DOV, 2017)

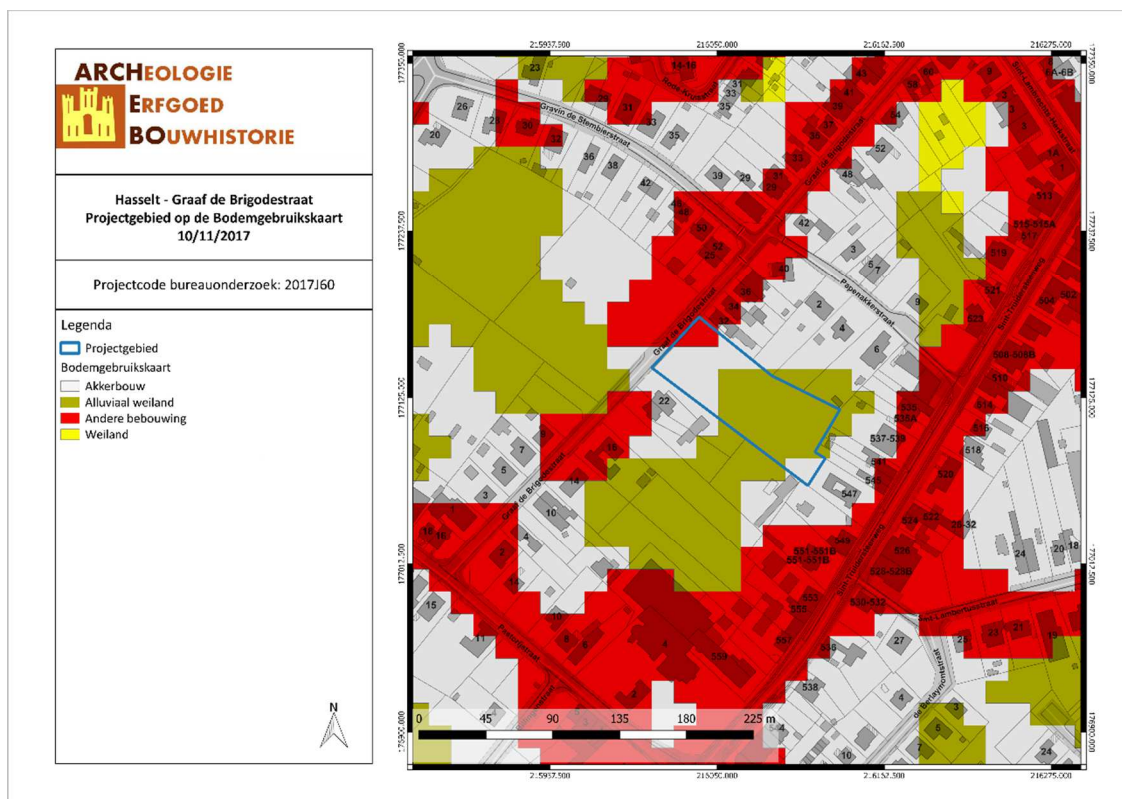
Op de Potentiële bodemerosiekaart is over het projectgebied geen informatie beschikbaar. Volgens de bodemgebruikskaat ligt het projectgebied binnen 'Akkerbouw', 'Alluviaal weiland' en het meest noordelijke stuk wordt gekarteerd als 'Andere bebouwing'.

¹ E Van Ranst en C Sys, *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1 : 20 000)* (Gent: Laboratorium voor Bodemkunde, 2000), 18, 21, 164, 220, 270–71, 308.



HAGR/17/11/10/9 - Digitale aanmaak

Figuur 14: Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart (Geopunt, 2017)



HAGR/17/11/10/10 - Digitale aanmaak

Figuur 15: Bodemgebruik in de omgeving van het plangebied volgens de bodemgebruikskaart (Geopunt, 2017)

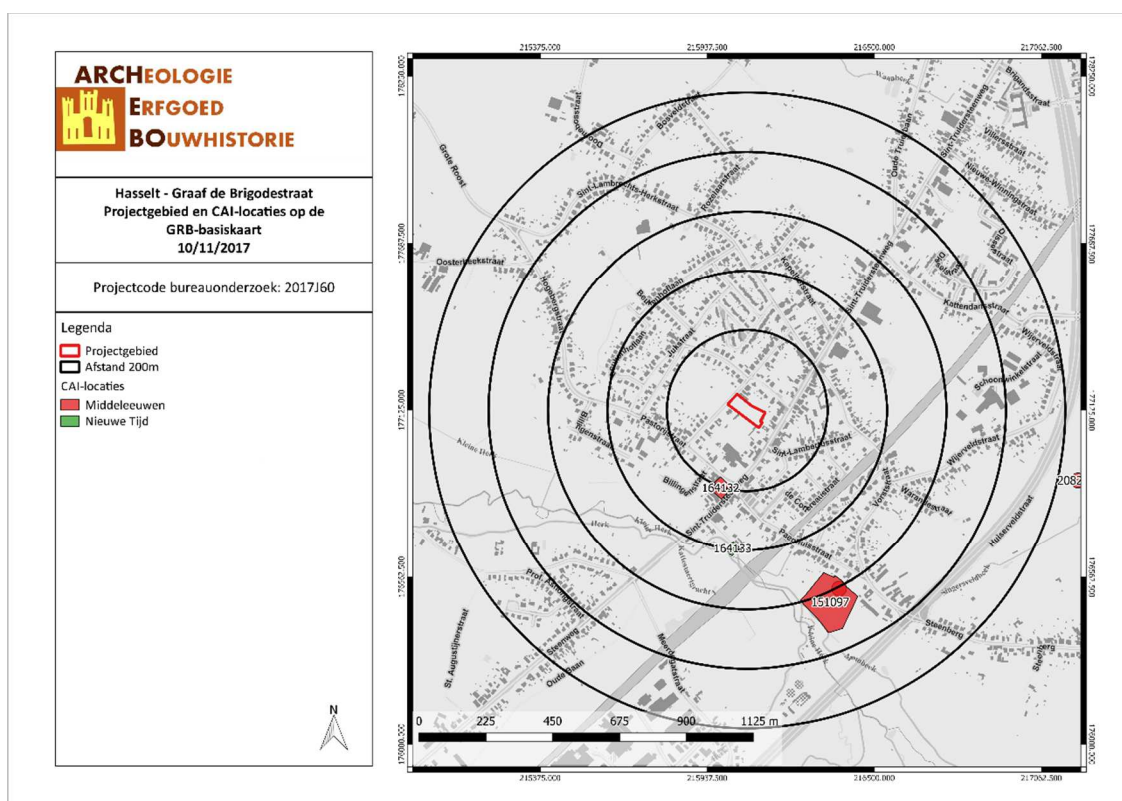
3.2 ARCHEOLOGISCHE EN ERFGOEDKUNDIGE DATA

3.2.1 Centrale Archeologische Inventaris (CAI)

Binnen het plangebied zelf zijn er geen archeologische waarden bekend. De Centrale Archeologische Inventaris toont wel verschillende vondsten in de ruime omgeving. Ca. 200m ten zuiden van het projectgebied sporen van een kerk en van vlakgraven uit de Volle Middeleeuwen gevonden (CAI-locatie 164132). 200 meter verder zuidwaarts zijn sporen van een 18de-eeuwse watermolen gevonden (CAI-locatie 164133). Ca. 600m ten zuidzuidoosten van het projectgebied zijn meerdere vondsten uit de Late Middeleeuwen geregistreerd. Op CAI-locatie 151097 zijn sporen van een Motte gevonden en een motheuvel. Deze was oorspronkelijk ca. 3,5m hoog en had een omtrek van ca. 128m. De heuvel werd omgeven door een gracht die gevuld werd door het water van de rivier Herk. In de gracht werden blokken zandsteen en rechthoekige pannen gevonden. Tenslotte is op ca. 1100m ten oosten van het projectgebied door middel van metaaldetectie een rechthoekige gesp gevonden daterend uit de Late Middeleeuwen (tweede helft 15de – eerste helft 16de eeuw - CAI-locatie 208233). De gesp heeft een vaste tussenstijl en op de beugels voorzien van uitzwenkende lobversieringen.

In de ruime omgeving van maximum 1100 meter bevinden zich enkele archeologische waarden. Het betreft onder meer:

CAI-Locatie	Beschrijving	Datering
151097	Motheuvel	Middeleeuwen
208233	Rechthoekige gesp	Middeleeuwen
164132	Kerk	Middeleeuwen
164133	Watermolen	Nieuwe Tijd



HAGR/17/11/10/11 - Digitale aanmaak

Figuur 16: Kaart met aanduiding van het projectgebied en de vondstlocaties uit de CAI (CAI, 2017)

3.3 HISTORIEK EN CARTOGRAFISCHE BRONNEN

3.3.1 Onderzoek historische bronnen

Geschiedenis en toponymie van Sint-Lambrechts-Herk

De naam 'Sint-Lambrechts-Herk' bestaat uit twee delen. 'Sint-Lambrechts' komt van de heilige Lambertus. '-Herk' de rivier Herk, afgeleid van het Germaanse *harcha* wat uitstekend, schitterend betekent.² Sint-Lambrechts-Herk wordt in 1310 vermeld als Herkes en als Herck in 1322. Daarnaast komt in de 14de eeuw ook de benaming Herck Saint-Lambert voor. De benaming Moos-Herk bestaat ook. 'Moos' betekent modder, waardoor deze benaming kan verwijzen naar de landbouwgemeenschap. Het zou ook betrekking kunnen hebben op het oorspronkelijke Oost-Herck of op Maas-Herk. Deze laatste naam wijst op het feit dat deze locatie een Luikse enclave is geweest.³

Aan de oevers van de rivier de Herk zijn overblijfselen van prehistorische bewoning en verschillende andere prehistorische objecten (o.a. skelet van een mammoet) gevonden op de grens van Sint-Lambrechts-Herk en Alken. Tijdens de feodale periode bestond Sint-Lambrechts-Herk uit drie delen, die alle ondergeschikt waren aan Luik. De drie delen zijn de heerlijkheden *Wideux* en *Schoonwinkel* en het leengoed *Ten Hove*, die alle drie deel waren van de Sint-Lambertusparochie. Het patronaatsrecht en het tiendrecht van deze parochie behoorden toe aan de Onze-Lieve-Vrouwkapittel in Hoei. Na de Franse Revolutie is Sint-Lambrechts-Herk in haar huidige vorm ontstaan. De kasteelheren van Wideux speelden in de oprichting van deze gemeente een belangrijke rol. Tot WO II was het een agrarische, zelfstandige gemeenten met kleine tot middelgrote landbouwbedrijven. Het was een zelfstandige gemeente tot de fusie van 1 januari 1977. Sindsdien is het een deelgemeente van Hasselt. Oorspronkelijk was het een agrarisch dorp, maar door de fusie kreeg Sint-Lambrechts-Herk snel een residentiële functie.⁴

3.3.2 Historische situatie aan de hand van cartografische bronnen

Een belangrijke bron van informatie wordt geleverd door het historisch kaartmateriaal. Dit om na te gaan of er bebouwing is geweest op het terrein in historische tijden, of dat het landgebruik van het perceel is gewijzigd doorheen de tijd. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met het feit dat de eerste bruikbare kaarten pas vanaf de 16^{de} eeuw of later voorhanden zijn. Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op kaarten geen garantie dat er geen bebouwing is geweest. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijker bouwwerken zoals kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er weinig of geen aandacht voor de burgerlijke architectuur. Pas vanaf de 19^{de} eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kaarten. Mogelijk eerder aanwezige middeleeuwse structuren waren misschien reeds verdwenen.

De Ferrariskaarten zijn een verzameling van 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten van de Oostenrijkse Nederlanden. Ze zijn opgemaakt tussen 1771 en 1778 onder leiding van veldmaarschalk Joseph de Ferraris. Het is de eerste systematische kartering van het Belgische grondgebied, hoewel soms lokale verschuivingen mogelijk zijn. Op de Ferrariskaart valt af te leiden dat het projectgebied rond 1777 gebruikt werd als akkerland. Door het zuiden en het noordelijkste punt van het terrein loopt een haag. Ten zuiden van het projectgebied is bebouwing te zien, het terrein zelf is onbebouwd.

² "Vlaamse gemeenten (Frans Nijs)", geraadpleegd 13 november 2017, <http://users.telenet.be/FransNijs/Webpagina's/Vlaanderen/Vlaamse%20gemeenten.htm#Ophasselt>.

³ Agentschap Onroerend Erfgoed; Wikipedia, "Sint-Lambrechts-Herk", Wikipedia, geraadpleegd 13 november 2017, <https://nl.wikipedia.org/w/index.php?title=Sint-Lambrechts-Herk&oldid=49919072>.

⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed; Wikipedia, "Sint-Lambrechts-Herk", Wikipedia, geraadpleegd 13 november 2017, <https://nl.wikipedia.org/w/index.php?title=Sint-Lambrechts-Herk&oldid=49919072>.

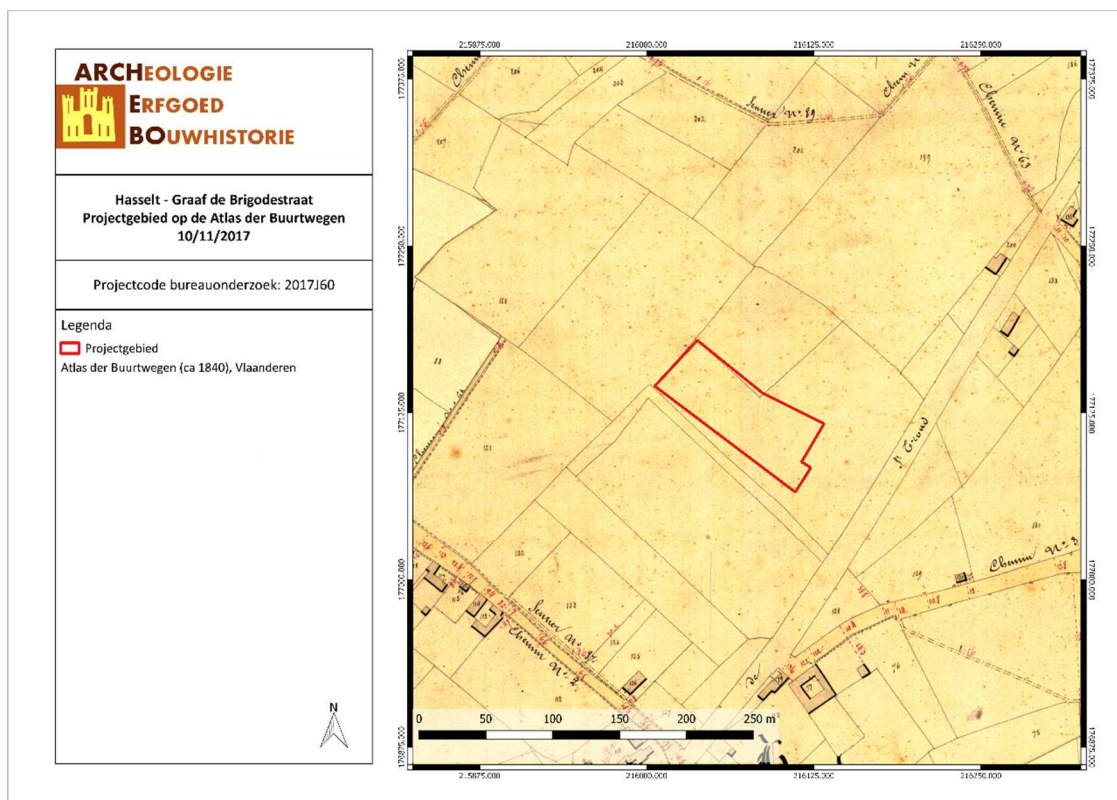


HAGR/17/11/10/12 - Digitale aanmaak

Figuur 17: Detail uit de Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2017)

De Atlassen der Buurtwegen werden opgemaakt in uitvoering de wet van 10 april 1841. De wetgever wilde in 1841 ondubbelzinnig aanduiden welke kleine wegen een openbaar karakter hadden. Bedoeling was dus een inventarisatie te maken van alle "openbare" wegen en "private wegen met openbare erfdienstbaarheid". De atlas maakt een onderscheid in buurtwegen en voetwegen (*sentiers*). Voetwegen zijn smalle wegen (soms maar 1 meter breed) en de bedding behoort gewoonlijk toe aan de aangelanden. In de periode 1843-1845 werden voor alle gemeenten leggers, openbare registers, van de buurtwegen opgemaakt. Deze zijn de geschiedenis ingegaan als Atlassen der Buurtwegen. Per toenmalige gemeente werd een atlas opgemaakt, met uitzondering van een aantal stadskernen.⁵ Het projectgebied is nog steeds onbebouwd weergegeven. Ten zuidoosten van het terrein loopt de *Route de S Trond à Hasselt*.

⁵ Geopunt Vlaanderen, "Atlas der Buurtwegen", geraadpleegd 2 januari 2017, <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8264f16f-45d2-4eae-bc77-f003c7830b20>.

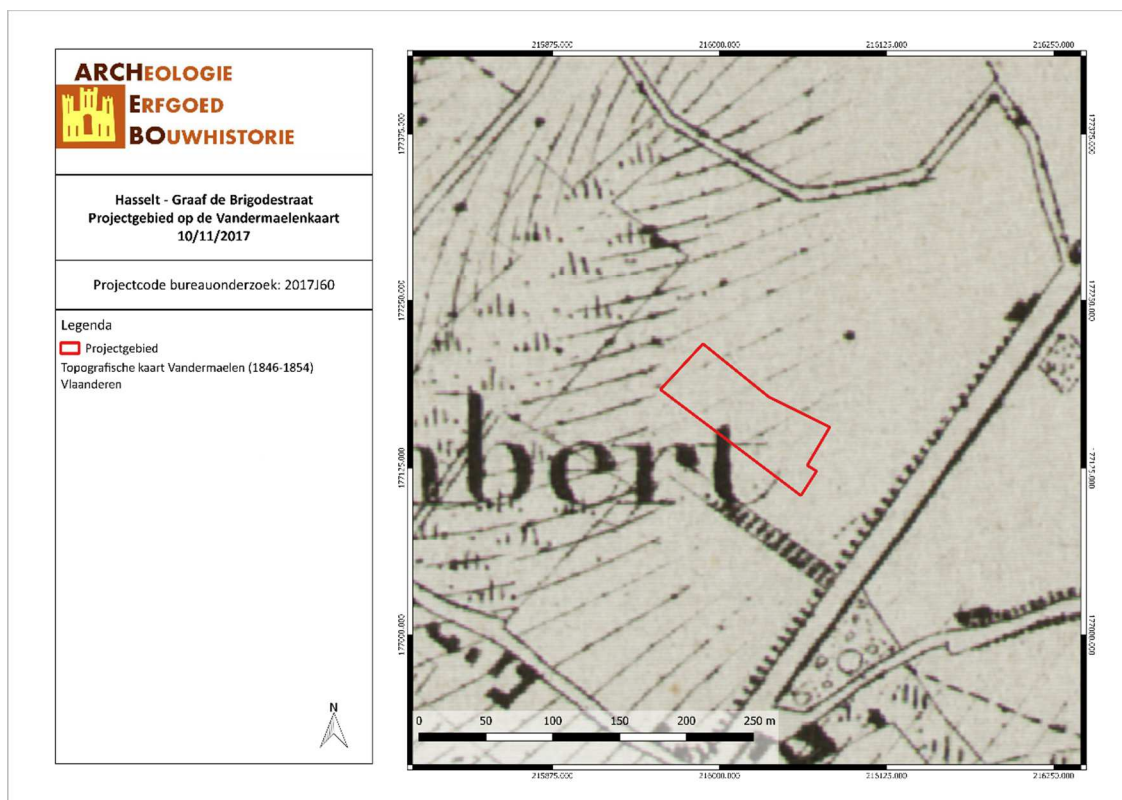


HAGR/17/11/10/13 - Digitale aanmaak

Figuur 18: Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (Geopunt, 2017)

De kaarten Vandermaelen of Vandermaelenkaarten zijn een verzameling van historische kaarten van België, gemaakt door Philippe Vandermaelen (1795-1869). De Belgische overheid zag voor zichzelf geen taak weggelegd om de kadastergegevens in plannen om te zetten, maar hoopte dat anderen deze taak op zich zouden nemen. In 1836 kreeg Vandermaelen toelating om de kadastergegevens te gebruiken en in kaart te brengen. Dit resulteerde in de topografische kaart "*Carte topographique de la Belgique*", gemaakt tussen 1846 en 1854 op 250 folio's op schaal 1 : 20.000. Deze kaarten geven een gedetailleerd beeld van heel België en worden beschouwd als de opvolger van de Ferrariskaarten uit de periode 1771-1778.⁶ Op de Vandermaelenkaart wordt het projectgebied net zo weergegeven als op de kaart in de Atlas der Buurtwegen.

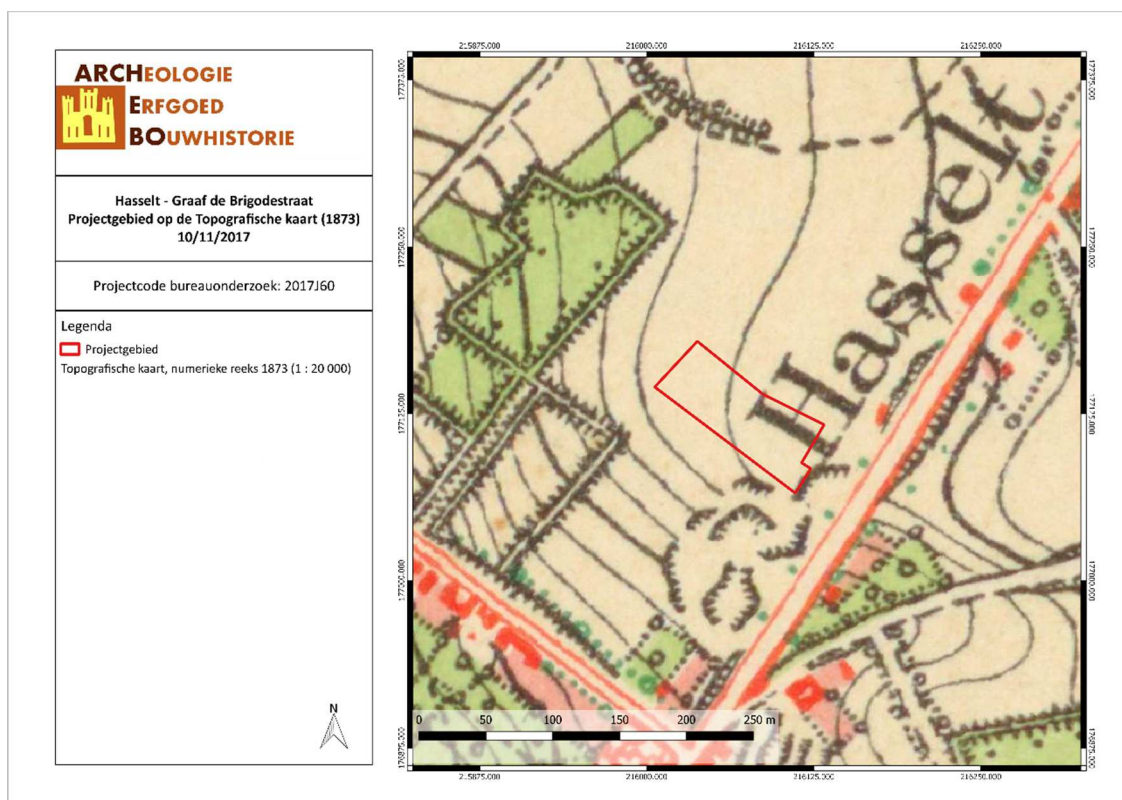
⁶ Wikipedia, "Vandermaelenkaarten", online encyclopedie, Wikipedia, geraadpleegd 7 december 2016, <https://nl.wikipedia.org/wiki/Vandermaelenkaarten>.



HAGR/17/11/10/14 - Digitale aanmaak

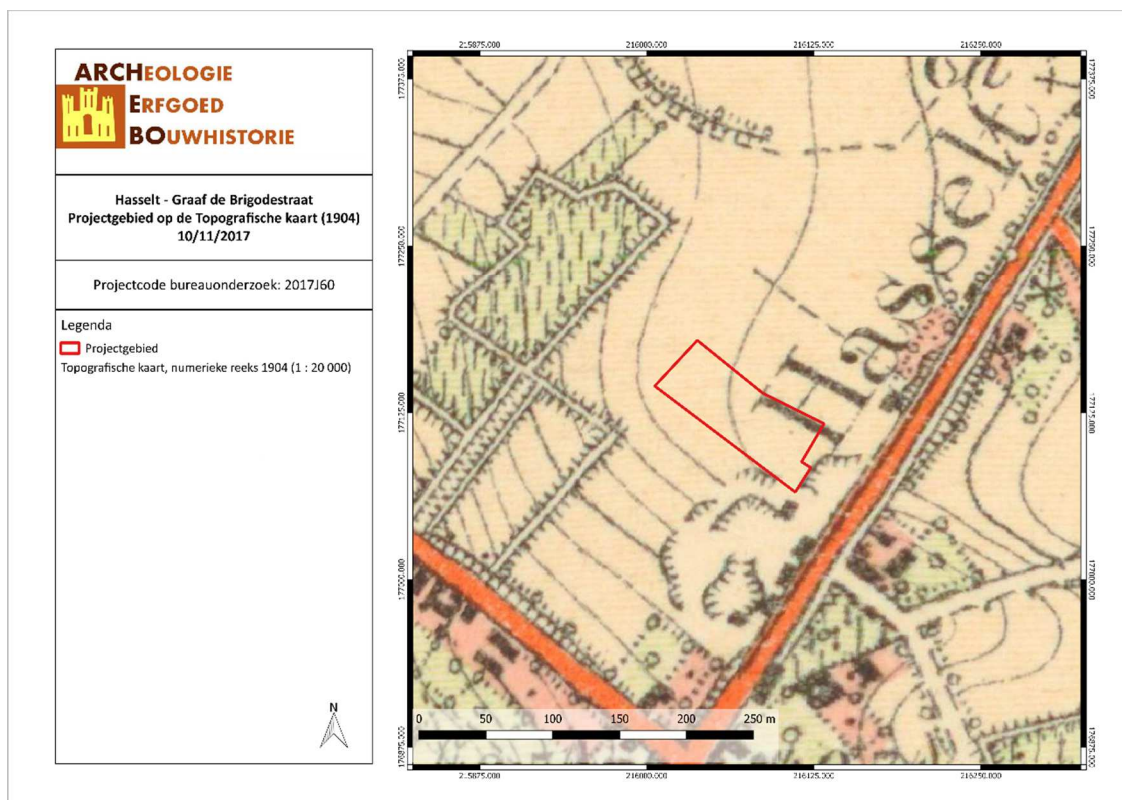
Figuur 19: Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen (Geopunt, 2017)

De topografische kaarten van de 19de en 20ste eeuw bevestigen dat het projectgebied onbebouwd is gebleven. De topografische kaart van 1939 toont een uitbreiding van het omliggend wegnennet, dat nog meer uitgebreid wordt weergegeven op de topografische kaarten van 1969 en van 1981-1989.



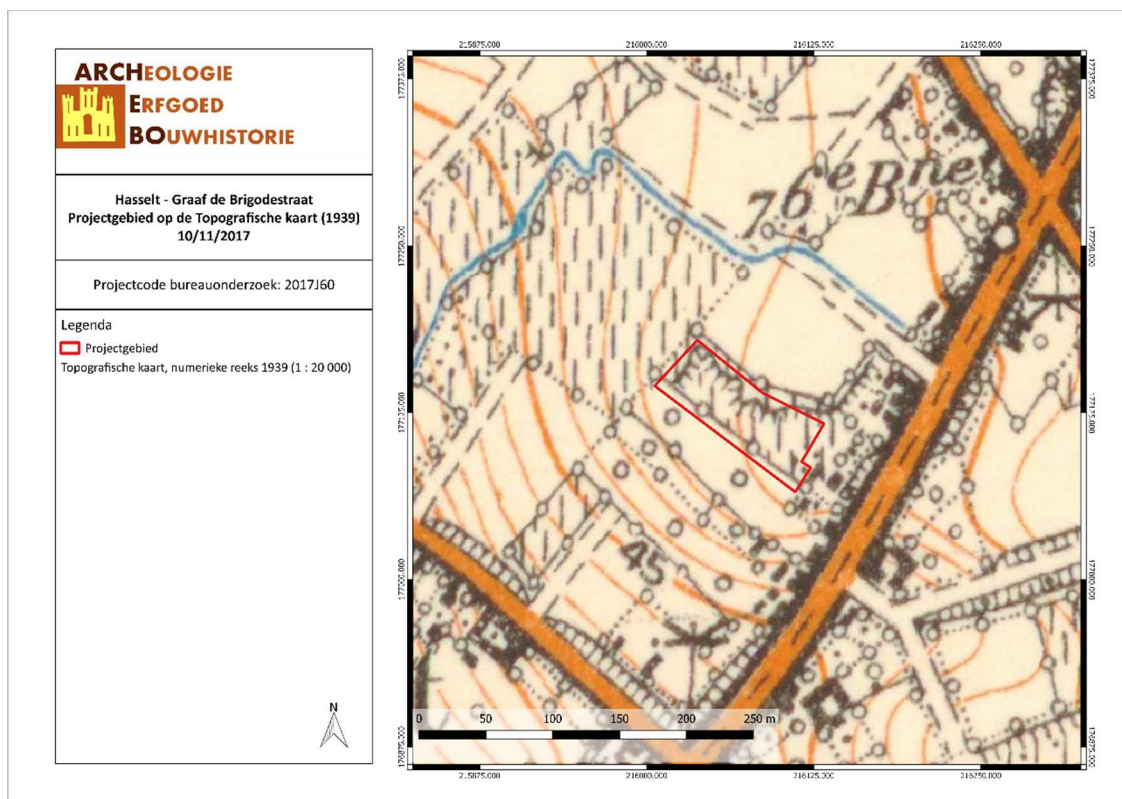
HAGR/17/11/10/15 - Digitale aanmaak

Figuur 20: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1873 (Cartesius, 2017)



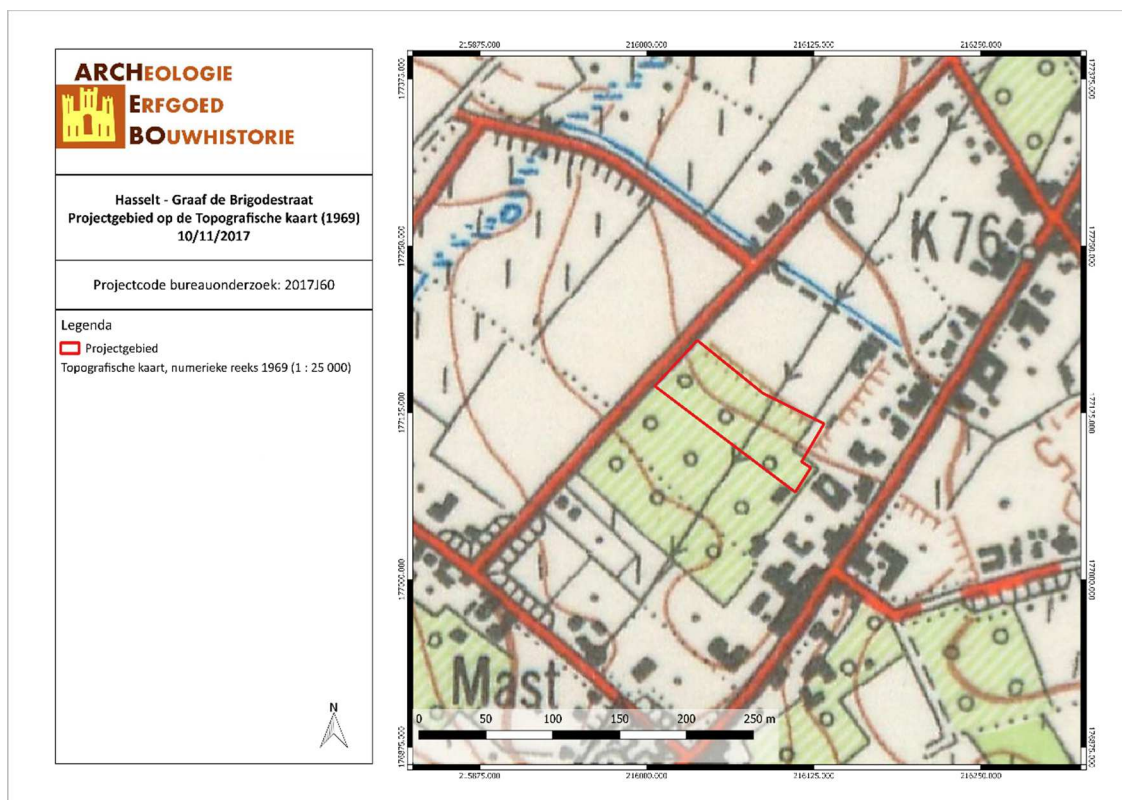
HAGR/17/11/10/16 - Digitale aanmaak

Figuur 21: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1904 (Cartesius, 2017)



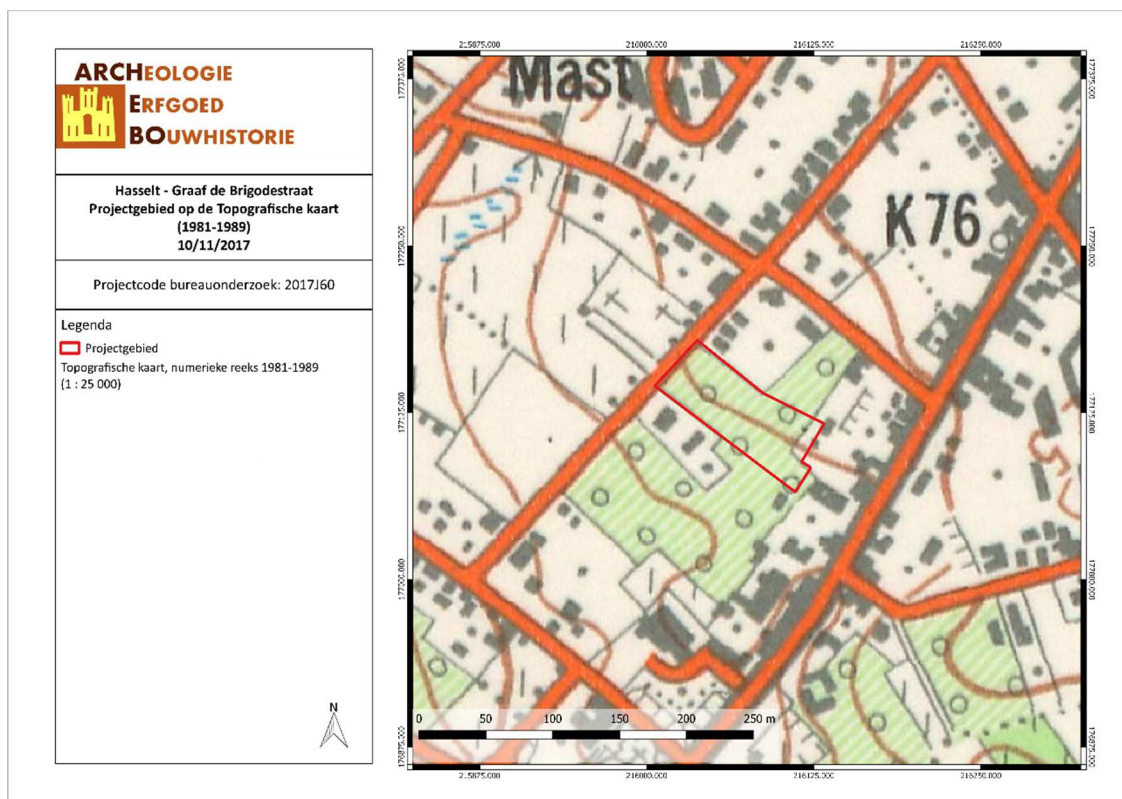
HAGR/17/11/10/17 - Digitale aanmaak

Figuur 22: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1939 (Cartesius, 2017)



HAGR/17/11/10/18 - Digitale aanmaak

Figuur 23: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1969 (Cartesius, 2017)



HAGR/17/11/10/19 - Digitale aanmaak

Figuur 24: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1981-1989 (Cartesius, 2017)

3.4 ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kon worden achterhaald dat er binnen het projectgebied geen bebouwing heeft gestaan sinds de tweede helft van de 18^{de} eeuw. Het terrein is enkel in gebruik geweest als akkerland. Historisch gezien kunnen we voor het projectgebied dan ook spreken van een lage densiteit aan bebouwing.

In de ruime omgeving van het plangebied bevinden zich enkele archeologische waarden. Het betreft in hoofdzaak sporen van een kerk en van vlakgraven uit de Volle Middeleeuwen (CAI 164132), sporen van een 18de-eeuwse watermolen (CAI 164133), sporen van een Motte en een motheuvel uit de Late Middeleeuwen (CAI 151097) en een rechthoekige gesp uit de Late Middeleeuwen (CAI 208233).

Aangezien het projectgebied meer dan 250 meter verwijderd is van een natuurlijke waterloop, is er geen specifieke verwachting naar Steentijd. De aanwezigheid van Steentijd kan echter nooit uitgesloten worden. Echter door de impact van het gebruik van het terrein als akkerland, kunnen sporen potentieel verstoord geraakt zijn.

4 RESULTATEN BUREAUONDERZOEK

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het bureauonderzoek samengevat en geanalyseerd. Deze analyse leidt tot een advies voor een eventueel vervolgonderzoek of voor een vrijgave van het terrein. Dit advies dient bekrachtigd te worden door het Agentschap Onroerend Erfgoed.

4.1 ALGEMEEN

Naar aanleiding van een stedenbouwkundige aanvraag heeft ARCHEBO bvba in opdracht van Hred bvba een archeologienota opgemaakt voor het projectgebied aan de Graaf de Brigodestraat, tussen de huisnummers 22 en 32, gelegen in Sint-Lambrechts-Herk (Hasselt), in de provincie Limburg. Op het terrein zal door de opdrachtgever een nieuw gebouw geplaatst worden, met negen appartementen en 31 assistentiewoningen. Op het gelijkvloers worden deze voorzien van een terras. Daarnaast komt op het gelijkvloers ook een fietsenstalling, een polyvalente ruimte en de wooneenheden worden voorzien van een gemeenschappelijke hal met trappen en liften. Ten noorden van het gebouw komen 13 parkeerplaatsen en de in- en uitrit voor de ondergrondse parking. Het gebouw wordt grotendeels onderkelderd. Het projectgebied is ca. 5 763,72 m² groot.

4.2 BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN

Het doel van dit bureauonderzoek was een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij kunnen volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

1. *Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?*

Historische gegevens werden door middel van bronnenonderzoek en cartografisch onderzoek verworven. Cartografisch onderzoek heeft aangetoond dat er geen bebouwing aanwezig was binnen het projectgebied vanaf de tweede helft van de 18^{de} eeuw tot nu. Het terrein werd voornamelijk gebruikt als akkerland.

In de ruime omgeving van het plangebied bevinden zich enkele archeologische waarden. Het betreft in hoofdzaak sporen van een kerk en van vlakgraven uit de Volle Middeleeuwen (CAI 164132), sporen van een 18de-eeuwse watermolen (CAI 164133), sporen van een Motte en een motheuvel uit de Late Middeleeuwen (CAI 151097) en een rechthoekige gesp uit de Late Middeleeuwen (CAI 208233).

2. *Welke info valt er te vinden over de voormalige constructies op het terrein?*

Aan de hand van het kaartmateriaal konden we achterhalen dat er binnen het projectgebied geen gebouwen hebben gestaan. Zowel de historische kaarten als de topografische kaarten uit de 19de en 20ste eeuw en de luchtfoto's van de 20^{ste} en 21^{ste} eeuw tonen geen bebouwing.

3. *Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het projectgebied verwacht worden op basis van een analyse van het historische kaart- en bronnenmateriaal?*

Op basis van de historische bronnen en kaarten kan geen uitsluitel gemaakt worden in de te verwachten structuren.

4. *In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?*

Het projectgebied wordt gebruikt als akkerland voor fruitteelt. De wortels kunnen de bodem tot op een beperkte diepte verstoord hebben. Waar op het terrein geen fruitbomen staan, staan andere bomen geplant. Verdere grote verstoringen van het bodemarchief zullen verwacht worden met de gedeeltelijke onderkeldering van het perceel.

4.3 SAMENVATTING / ASSESSMENT BUREAUONDERZOEK

In deze samenvatting wordt een kort overzicht gegeven van de werkwijze van het bureauonderzoek en de belangrijkste conclusies. Bovendien wordt een afweging gemaakt van de noodzaak voor verder vooronderzoek voor de locatie.

4.3.1 Samenvatting voor een gespecialiseerd publiek

Op het terrein zal door de opdrachtgever, Hred bvba, een nieuw gebouw geplaatst worden. In het gebouw komen negen appartementen en 31 assistentiewoningen, die op het gelijkvloers elk voorzien worden van een terras. Daarnaast komt op het gelijkvloers een fietsenstalling, een polyvalente ruimte en de wooneenheden worden voorzien van een gemeenschappelijke hal met trappen en liften. Ten noorden van het gebouw komen 13 parkeerplaatsen en de in- en uitrit voor de ondergrondse parking. In de kelderverdieping worden 24 bergingen voorzien, zes tellerlokalen, een afvalberging, 34 parkeerplaatsen en een tweede fietsenstalling. De kelder zal 3,05m onder het maaiveld zitten. De dikte van de funderingen is maximum 30 cm. Naast de kelderverdieping en het gelijkvloers komen nog 2 verdiepingen met wooneenheden. Het projectgebied is ca. 5 763,72 m² groot.

In de ruime omgeving van het plangebied bevinden zich enkele archeologische waarden. Het betreft in hoofdzaak sporen van een kerk en van vlakgraven uit de Volle Middeleeuwen, sporen van een 18de-eeuwse watermolen, sporen van een Motte en een motheuvel uit de Late Middeleeuwen en een rechthoekige gesp uit de Late Middeleeuwen.

Aan de hand van het kaartmateriaal konden we achterhalen dat er binnen het projectgebied geen gebouwen hebben bestaan. Zowel de historische kaarten als de topografische kaarten uit de 19de en 20ste eeuw tonen geen bebouwing.

Op de bodemkaart wordt het terrein grotendeels gekarteerd als Ldcz en voor een klein deel als OB (onder bebouwing) en OT (sterk vergraven terrein). Een Ldcz-bodem is een matig natte zandleemgrond met sterk gevlekte, verbrokkelde B horizont, waarbij de sedimenten lichter of grover worden in de diepte.

Aangezien het projectgebied verder dan 250 meter verwijderd is van een natuurlijke waterloop, is er voor dit terrein geen specifieke verwachting naar Steentijd. Sporensites kunnen verwacht worden.

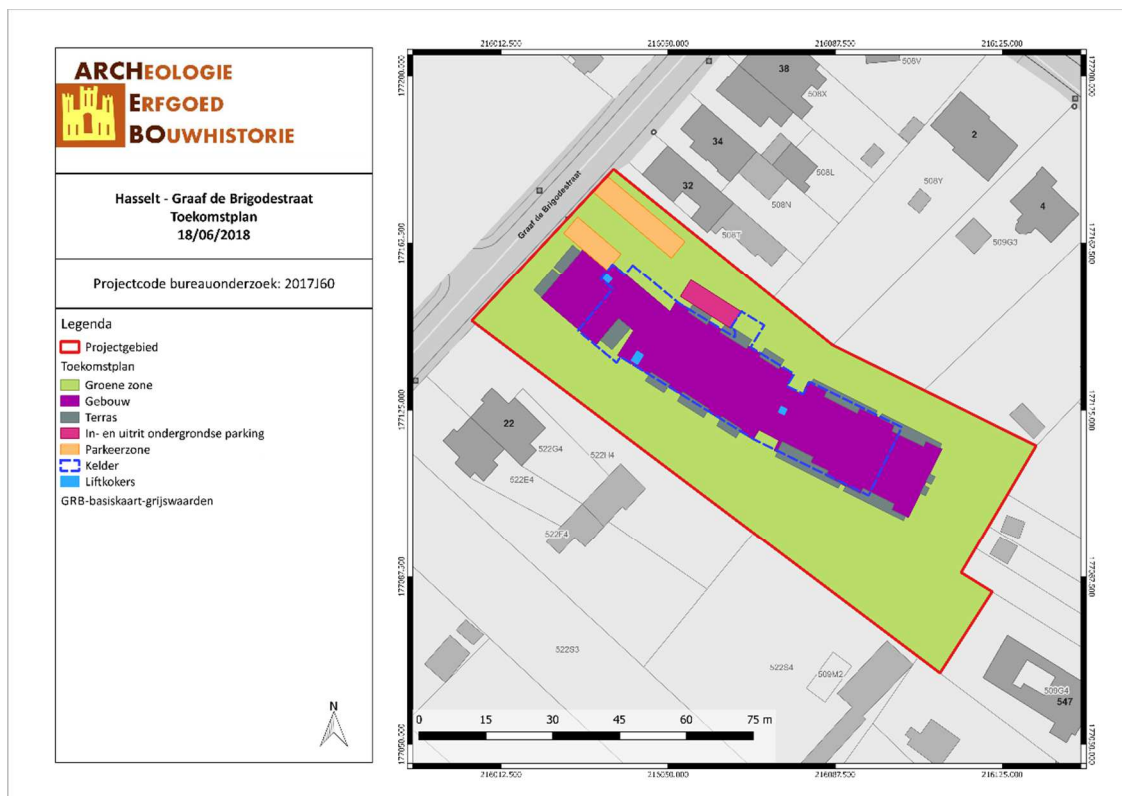
4.3.2 Samenvatting voor een niet-gespecialiseerd publiek

Binnen het plangebied zal in opdracht van Hred bvba een nieuw gebouw geplaatst worden met 9 appartementen en 31 assistentiewoningen, die op het gelijkvloers elk voorzien worden van een terras. Daarnaast komt op het gelijkvloers een fietsenstalling, een polyvalente ruimte en de wooneenheden worden voorzien van een gemeenschappelijke hal met trappen en liften. Ten noorden van het gebouw komen 13 parkeerplaatsen en de in- en uitrit voor de ondergrondse parking. Het gebouw wordt grotendeels onderkelderd.

In het projectgebied zijn geen archeologische waarden gekend. Wel zijn sporen van een kerk en van vlakgraven uit de Volle Middeleeuwen, sporen van een 18de-eeuwse watermolen, sporen van een Motte en een motheuvel uit de Late Middeleeuwen en een rechthoekige gesp uit de Late Middeleeuwen gevonden.

De bodem is niet verstoord geweest door bebouwing. Het terrein werd voornamelijk gebruikt als akkerland. Het is moeilijk om in te schatten hoeveel verstoring dit met zich mee heeft gebracht.

Omwille van de ligging worden steentijdsites niet verwacht. Verder onderzoek naar sporensites kan wel opportuun zijn.



HAGR/18/06/18/20 - Digitale aanmaak

Figuur 25: Synthesepan (ARCHEBO bvba, 2018)

4.4 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat de geplande werken het archeologisch bodemarchief zullen verstoren. Dit wordt kort besproken in het 'Programma van maatregelen'.

5 BIBLIOGRAFIE

Publicaties

Van Ranst, E, en C Sys. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1 : 20 000). Gent: Laboratorium voor Bodemkunde, 2000.

Online bronnen

Agentschap Onroerend Erfgoed. "Sint-Lambrechts-Herk". Inventaris Onroerend Erfgoed, 2017. <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/120929>.

Geopunt Vlaanderen. "Atlas der Buurtwegen". Geraadpleegd 2 januari 2017. <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8264f16f-45d2-4eae-bc77-f003c7830b20>.

"Vlaamse gemeenten (Frans Nijs)". Geraadpleegd 13 november 2017. <http://users.telenet.be/FransNijs/Webpagina's/Vlaanderen/Vlaamse%20gemeenten.htm#Ophasselt>.

Wikipedia. "Sint-Lambrechts-Herk". *Wikipedia*. Geraadpleegd 13 november 2017. <https://nl.wikipedia.org/w/index.php?title=Sint-Lambrechts-Herk&oldid=49919072>.

Wikipedia. "Vandermaelenkaarten". Online encyclopedie. Wikipedia. Geraadpleegd 7 december 2016. <https://nl.wikipedia.org/wiki/Vandermaelenkaarten>.

6 FIGURENLIJST

Figuur 1: Criteria bij omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen.....	4
Figuur 2: Situering van het projectgebied en de coördinaten op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2017) .	6
Figuur 3: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2017).....	6
Figuur 4: Vooraanzicht van het projectgebied vanop de Graaf de Brigodestraat (Google Street View, juni 2009).....	8
Figuur 5: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2017).....	8
Figuur 6: Ontwerpplan van de kelder (D&D architecten cvba, 2018)	9
Figuur 7: Ontwerpplan van de gelijkvloers (D&D architecten cvba, 2018)	9
Figuur 8: Situering van het projectgebied op Toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2018)	10
Figuur 9: Topografische kaart met situering van het projectgebied (Geopunt, 2017).....	12
Figuur 10: Situering van het projectgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2017)	12
Figuur 11: Hoogteprofiel doorheen het plangebied in W-O richting (Geopunt, 2017)	13
Figuur 12: Hasselt aangegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Geopunt, 2017)	13
Figuur 13: Situering van het projectgebied op de bodemkaart Vlaanderen (DOV, 2017)	14
Figuur 14: Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart (Geopunt, 2017).....	15
Figuur 15: Bodemgebruik in de omgeving van het plangebied volgens de bodemgebruikskaart (Geopunt, 2017).....	15
Figuur 16: Kaart met aanduiding van het projectgebied en de vondstlocaties uit de CAI (CAI, 2017)	16
Figuur 17: Detail uit de Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2017).....	18
Figuur 18: Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (Geopunt, 2017).....	19
Figuur 19: Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen (Geopunt, 2017)	20
Figuur 20: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1873 (Cartesius, 2017).....	20
Figuur 21: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1904 (Cartesius, 2017).....	21
Figuur 22: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1939 (Cartesius, 2017).....	21
Figuur 23: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1969 (Cartesius, 2017).....	22
Figuur 24: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1981-1989 (Cartesius, 2017)	22
Figuur 25: Syntheseplan (ARCHEBO bvba, 2018)	26

7 PLANNENLIJST

HAGR/17/11/10/1 - Digitale aanmaak	6
HAGR/17/11/10/2 - Digitale aanmaak	6
HAGR/17/11/10/3 - Digitale aanmaak	8
HAGR/18/06/18/4 - Digitale aanmaak	10
HAGR/17/11/10/5 - Digitale aanmaak	12
HAGR/17/11/10/6 - Digitale aanmaak	12
HAGR/17/11/10/7 - Digitale aanmaak	13
HAGR/17/11/10/8 - Digitale aanmaak	14
HAGR/17/11/10/9 - Digitale aanmaak	15
HAGR/17/11/10/10 - Digitale aanmaak	15
HAGR/17/11/10/11 - Digitale aanmaak	16
HAGR/17/11/10/12 - Digitale aanmaak	18
HAGR/17/11/10/13 - Digitale aanmaak	19
HAGR/17/11/10/14 - Digitale aanmaak	20
HAGR/17/11/10/15 - Digitale aanmaak	20
HAGR/17/11/10/16 - Digitale aanmaak	21
HAGR/17/11/10/17 - Digitale aanmaak	21
HAGR/17/11/10/18 - Digitale aanmaak	22
HAGR/17/11/10/19 - Digitale aanmaak	22
HAGR/18/06/18/20 - Digitale aanmaak	26